

svoje mišljenje nekoliko izpremenil. Ob sedemdesetletnici so ga Italijani zelo slavili.

Jan Kubelik (str. 62.). znani češki goslar, eden prvih umetnikov na violino, je prošlo sezono z velikanskim uspehom igral v Ameriki.

New Yorške orjaške palače. Naša slika str. 61. nam kaže velikanska poslopja, s katerimi se ponaša New York, to največje trgovsko mesto novega sveta. Na ozkem otoku Manhattan je začetek tega ogromnega mesta, in tu je tudi središče vsega prometa. Ker vedno bolj primanjkuje zemljišča, so prisiljeni Američani zidati visoko v zrak; saj stane kvadraten meter stavbišča v New Yorku do 15.000 K, zrak je pa še vedno zastoj. Zato so pa hiše vedno višje in višje, nadstropje stavijo na nadstropje, tako, da postajajo hiše že kar stolpom podobne. Posebno veliki časniki se kar izkušajo med sabo, kateri bo višje sezidal svoj dom, da nadkrili svojega tekmeča.

Šola „Glasbene Matice“ v Ljubljani šteje letos brez dijaškega zbora 275 učencev. Učitelji so: Za klavir gg. Gerbič, Procházka, Vedral, Pavčič in gdč. Praprotnik, za violino gospod Vedral, za čelo g. Krauss, za flavto g. Breznik, za solopetje gg. Gerbič in Hubad, za teorijo in šolsko petje g. Pavčič, za harmonijo in kontrapunkt g. Hubad.

Josipa Stritarja je imenoval občinski svet ljubljanski za častnega meščana.

Slovenska in hrvaška „Matica“. Pododsek „Slovenske Matice“ v Ljubljani se je nedavno posvetoval o tem, kako bi se dalo doseči skupno delovanje slovenske „Matice“ s hrvaško. Predložil je za obe „Matici“ sledeči predlog: „Slovenska Matica“ naj bi izdala vsako leto po eno hrvaško knjigo na svoje stroške in ravno tako „Hrvaška Matica“ eno slovensko pod imeni „Slovenska knjižnica“ oziroma „Hrvatska knjižnica“. — Urednik „Slovenske knjižnice“ bi bil pri „Hrvatski Matici“ Slovenec in „Hrvatske knjižnice“ pri „Slovenski Matici“ Hrvat. — Obe „Matici“ volita urednika po svoji volji, honorarji pa se določijo po društvenih pravilih.

Sobota. Na strani 143. „Letop. Mat. Slovenske“, l. 1885. navaja I. Navratil v svojem članku: „Slovenske narodne vraže in prazne vere“ tudi etimologijo besede sobota. On trdi z Miklošičem in Kopitarjem, da je „sobota“ strn. „sambaz“, a ne naravnost iz hebr. „sabbath“, niti iz grško-lat. lica *σάββατον* — sabbatum. Paul, Etymolog. Wörterbuch der deutschen Sprache, 6. Aufl. 1905 pa pravi na str. 327.: „Aus kirchenl. sabbati dies, woraus frz. samedi, ital. sabbato, prov. dissapte, ir. sapait stammt, kann ahd. sambaztac-Samstag nicht abgeleitet sein, weil dadurch die hd. Nasalierung nicht erklärt wird und weil ein kirchenl. Wort keine Verschiebung von t zu z haben dürfte. Da aslov. sabota, magy. szombat,

rumän. sambata dem ahd. „sambaztac“ zunächst stehen, dürfte östlicher Ursprung anzunehmen sein.“ Torej ni naša sobota iz nemškega sambaztac, ampak nemška beseda je prišla od vzhodne strani. „Offenbar ist ein etwa im 5. Jh. bestehendes orientalisches „sambato“ (pers. šamba) durch das Griechische ins Oberd. und Slav. gekommen“, pravi dalje Paul l. c. In na podlagi pers. šamba smemo tudi verjeti, da je bilo v grščini poleg *σάββατον* tudi *σάμπατον* v rabi, kar le govori za vztočni izvor nemškega „sambaztac“ in proti stari razlagi naše „sobote.“

Janko Bratina.

„Hrvatska Matica“ je izdala letos sledeče knjige: „Hrvatsko kolo“, kjer se vrste pesmi in povesti raznih pisateljev. Med njimi je tudi ena drama; proti koncu knjige je obširen popis slovenske književnosti. — Nadalje je predstavljeno v posebni knjigi več povesti H. P. Čehova. Izborni prevod je oskrbel Martin Lovrenčević. — Stjepan Radić očituje v knjigi „Savremena Evropa“ značaje evropskih držav in njihovih narodov — Avgust Harambašić je prevel veliko pesnitev Rusa N. A. Nekrasova „Komu je dobro v Rusiji?“ Evgenij Kumičić je napisal povest iz istrskega življenja „Jelkin bosiljak“. — Perkovac je napisal „Pripoviesti“ in „Iz bojnoga odsjeka“. Knjiga se pričinja s piščevim životopisom, ki ga je oskrbel dr. Ivan Zahara. — Vjenceslav Novak je spisal povest iz sedanje dobe pod naslovom „Zapreke“. — Več pozneje.

Srbsko vseučilišče v Belgradu. Novo srbsko vseučilišče je bilo slovesno otvorjeno dne 15. okt. t. l. ob prisotnosti zastopnikov raznih kulturnih zavodov. Vseučilišče je otvoril kralj Peter I. z nagovorom. Za njim je govoril učni minister, hkrati ministrski predsednik, Lj. Stojanović, potem pa rektor novega srbskega vseučilišča S. Lozanić, kateri je zahvalil vse, ki imajo zaslug za ustanovitev srbskega vseučilišča, ter popisoval razvoj srbskega narodnega šolstva.

Leta 1808., še za časa prve srbske ustaje, se je osnovala prva srbska visoka šola, ki pa je bila po bistvu srednja šola. Njen ustvaritelj je bil veliki Dositiije Obradović in prvi profesor Ivan Jugović. Šele leta 1838. se je osnoval licej, čigar učenci so se vzgojevali v klasično patriotskem duhu ter se navduševali za vrline starih Rimljanov in naših boriteljev za svobodo. Posledica te vzgoje je bil omladinski pokret leta 1860. Ta licej je uspešno vršil svojo nalogo 25 let in je bil leta 1863. preosnovan v „Veliko školo“, ki je bila razdeljena v tri fakultete: v filozofsko, pravno in tehniško. Velika šola je imela glavno nalogo, da vzgoji v prvi vrsti dobre in poštene uradnike za državno službo, ni pa mnogo vplivala na duševno izobrazbo srbskega naroda. V tem času sta si stekla za veliko šolo

največ zaslug Danilović in Mita Atanasijević, ki je zgradbo, v kateri se še danes nahaja vseučilišče, poklonil v dar veliki šoli. Šele vsled preosnov leta 1897. in 1900. je dobila velika šola več svobode, da je lahko razširila svoje delovanje in zbrala okrog sebe odlične mladeniče iz vseh srbskih dežel, ki so se oboroženi z znanjem vračali v svojo domovino. 27. februarja t. l. polnih sto let po prvem srbskem vstanku, je dobila Srbija najvišji hram znanosti —

SRBSKI PRESTOLONASLEDNIK JURIJ — POLNOLETEN.

vseučilišče. Vseučilišče nadkriljuje veliko šolo zlasti v tem, da bo imelo tudi medicinsko in teološko fakulteto in združuje tako v sebi vse panoge najvišje izobrazbe, dočim je velika šola zapustila v svojem delovanju veliko praznoto: nedostajanje naobraženih teologov in večjih zdravnikov. Z željo, da bi srbsko vseučilišče cvetelo in napredovalo, je rektor zaključil svoj govor ter zaklical: Vivat Academia!

Otvoritev je brzojavno pozdravil črnogorski knez Nikola, govorili so še minister Jovan Žujović v imenu „Akademije znanosti“, dr. Anton Heinc v imenu zagrebškega akademičnega senata, dr. A. Teodorov v imenu bolgarskega vseučilišča v Sofiji, baron Pumano v imenu turinskega vseučilišča, A. Trstenjak v imenu „Matice Slovenske“, dr. Vl. Černý v imenu „Slovanskega kluba v Pragi“, Steva Popović v imenu Tekelijevega zavoda v Novem Sadu. Po končani slavnosti so udeleženci v sprevedu odšli pred spomenik slavnih profesorjev velike šole Daničiča in Pančiča, kjer sta vseučiliška dekana Bogdan Popović in Sava Urošević položila krasne vence.

❧

Ruski jezik in ruska književnost na Bolgarskem. „Praviteljstvenyj Vjestnik“ je pred kratkim objavil zanimiv članek, v katerem se poroča, kako je razširjen ruski jezik in ruska književnost na Bolgarskem. L. 1829. je J. Venelin izdal prvi zvezek dela „Drevnie i nyněšnie Bolgare“. Venelin, ki je bil navdušen za Slovanstvo ravno tako kakor Šafařík in Kollár, je bil po rojstvu ogrski Rus; z Bolgari se je seznanil v Besarabiji in l. 1830. se je že preselil na Bolgarsko. Z njegovo pomočjo sta bolgarska trgovca iz Odese, Aprilov in Palanzov, ustanovila leta 1835. v mestu Gabrovu prvo bolgarsko srednjo šolo. In po vplivu te šole se je zgodilo, da se je začela na Bolgarskem ruska omika udomačevati. V petdesetih letih je že Slavejkov prevajal ruske pesnike. Ivan Vazov, danes prvi literarni predstavitelj bolgarskega naroda, tudi še v šoli, pred rusko-turško vojsko, naučil se je ruski. In po vojski, v novoustanovljeni bolgarski kneževini so prenehale težave, ki se je morala z njimi

izpočetka boriti ruska knjiga in ruska omika na Bolgarskem. V IV. in V. razredu bolgarskih srednjih šol je ruski jezik obvezen predmet; vsak Bolgar, ki je dovršil srednjo šolo, ako ne govori ruski, vsaj lahko čita ruske knjige. Bolgarski srednješolec proučava zgodovino na podlagi ruskih učnih knjig Šulgina, Glovajskega in Vinogradova, matematiko pa in fiziko na podlagi učnih knjig Malinina in Burenina.